

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן
מליובאוויטש

ויגש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, ניו

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושתים לבריאה

שנת המאה להולדת כ"ק אדמו"ר מה"מ

לעילוי נשמת

הרה"ת ר' רחמים ב"ר יואב ע"ה

אנטיאן

נפטר בדמי ימיו - בליל שמע"צ ה'תשס"ב

ת. נ. צ. ב. ה.

כתובתינו באינטרנט: <http://www.moshiach.net/blind>

ויגשג

א. בהפטר פרשתנו: „ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהי' לכולם... וישבו על הארץ גו' עד עולם ודוד עבדי נשיא להם לעולם“.

ויש לעיין בטעם השינויים בין שני הכתובים: (א) „מלך“ או „נשיא“, (ב) „עלי-הם“ או „להם“, (ג) „ועבדי דוד“ או „ודוד עבדי“. (ד) בכתוב השני מוסיף „לעולם“ [ואף שבפשוט הטעם כי בא בהמשך לתחילת הכתוב „וישבו גו' עד עולם“, מ"מ מובן, שחידוש זה (שיהי' נשיא לעולם) שייד להתואר „נשיא“ דוקא, שלכן לא נקט כאן תואר „מלך“ (ככתוב הקודם) אלא „נשיא“].

ב. ויובן זה בהקדים ביאור דברי הגמ': „אמר רב יהודה אמר רב עתיד הקב"ה להעמיד להם דוד אחר [שעתיד למלוך עליהם. רש"י] שנאמר ויעבדו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם, הקים לא נאמר אלא אקים. א"ל רב פפא לאביי והכתיב ודוד עבדי נשיא להם לעולם, (ומשני) כגון קיסר ופלגי קיסר. ובפרש"י: „כגון קיסר ופלגי קיסר — מלך ושני לו, כן דוד החדש מלך כדכתיב ודוד מלכם אשר אקים, ודוד המלך שני לו כדכתיב נשיא להם ולא כתוב מלך“.

וצ"ע: (א) מהי כוונת רב ש, עתיד הקב"ה

(1) יחזקאל לו, כד"ה.

(2) סנהדרין צח, סע"ב. — וראה אוה"ת פרשתנו (כרך ה) תתקפו, ב (וכן לניד עה"פ יחזקאל שם) ביאור ענין „קיסר ופלגי קיסר“ ע"ד החסידות.

(3) ירמ' ל, ט.

(4) ראה חזקוני מהרש"א שם.

(5) וכבר הקשה בבאר שבע לסנהדרין שם, מהי הראי' מלשון „אקים“ שהוא „דוד אחר“. ואכ"מ.

להעמיד להם דוד אחר — שמלך המשיח נקרא „דוד“ (ואינו דוד המלך) או שמלך המשיח נק' „דוד“ (דוד מלכא משיחא) רק להיותו מזרע דוד?

(ב) מהי קושיית ר"פ „והכתיב ודוד עבדי נשיא להם לעולם“, הרי בפשוט „דוד“ כאן לא קאי על דוד המלך, כ"א על מלך המשיח (כפי שפירשו במפרשים עה"פ), שנקרא ג"כ „דוד“ (להיותו מזרע דוד), והוא „דוד אחר“ שעתיד הקב"ה להמליך על ישראל?

(6) ולכאורה עכ"ל שאין דוד המלך בעצמו מלך המשיח שיהי' „נשיא להם לעולם“, שהרי תחילת פעולת מלך המשיח תהי' קודם הגאולה, כמבואר ברמב"ם (הל' מלכים פ"א ה"ד, ובדאי קודם תחיית המתים (גם צדיקים הקמים מיד, כמ' חז"ל (יומא ה, ב) משה ואהרן עמנו).

אבל ראה ירושלמי ברכות (פ"ב ה"ד) ואיכ"ר (פ"א, נא) דמלכא משיחא „אין מי חייה הוא דוד שמ"י, אין מי דמכייא הוא דוד שמ"י (אם מן החיים הוא יהי' שמו דוד, ואם מן המתים הוא יהי' דוד ב"עצמו. פני משה). ובפיוט אומץ ישעך (דהושענא רבא), „קול צמח כו' הוא דוד בעצמו“. — וביפה ענף לאיכ"ר שם פ"י דקאי להדיעה שביאת המשיח אחרי תחיתם. ע"ש. וראה רד"ק יחזקאל (ועד"ו בירמ') שם „אז רמז לתחיית המתים“.

ויש לומר הכוונה בזה שנשמח דוד המלך תת' לבש במלך המשיח, ע"ד הענין ד, משה הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון (ראה שמור"ר פ"ב, ו. וזח"א רנ"ג, א. ש' הפסוקים פ' ויחי) — אף דמשה לוי ומשיח משבט יהודה — שהכוונה בזה שנשמח משה תתלבש בגואל אחרון (אוה"ח ויחי מט, יא). — וראה לקמן סי' והערה 19.

(7) ראה אברבנאל, רד"ק (בפ"י הא') ומצויד יחזקאל שם. רד"ק ירמ' שם (בפ"י הב').

(8) ובנצח ישראל להמהר"ל (ספ"מ פ"י קשיית ר"פ, דממ"ש „ודוד עבדי נשיא“ משמע „לא יהי'“

במענה לשאלתו ע"ד זמן „ניטל“ (רמז — להעדר. וי"א „ניתל“ — מל' נתלה)

— שנוהגים שלא ללמוד עד חצות לילה, והטעם „כדי שלא להוסיף חיות“ — „היום יום יז טבת —

זמן לידת (פ"י) ניטל, נאטאל — ברומית. משא"כ א' דיאנואר שמזכיר — שהוא יום הברית ד' אותו איש,

ובהקדם שלכאורה חידוש בזה — שנקבע הלילה ע"פ הלוח של הנוצרים! ובפרט — שדינו דין ישראל מסית (סנה' מג, סע"א).

וי"ל שהכוונה בלא להוסיף חיות — הוא בו ובהולכים בשיטתו. עתה. וכיון ששיטתו ויום אידם זה הוא ע"פ לוח שלהם ואז חוגגים כו', לכן גם ביטול תורה הוא בלילה ההוא... ויש להוסיף בזה שכיון שבימי הבינים הי' (עוד) טעם מפני הסכנה שבלייל אידם זה היו אורבים לבנ"י ברחובות ומכים אותם ולכן גזרו שלא ילכו להשיבות וכו' (מובא מליקוטי הפרדס) — דיו לביטול תורה לילה א' בלבד (ועד חצות בלבד).

— ע"פ הנ"ל נ"ל לומר שבכל מדינה צ"ל בליל אידם דמדינה זו בומה"ז (כה' דעצמבער דספירת רוסיא מלפנים... — שהיא ע"פ תקופת שמואל — או דספירת רומי — שהיא ע"פ תקופת ר"א — שהיא גם דארצה"ב וכו') — ודלא כמשמע בס' דרכי חיים ושלוש סתתכ"ה.

ניטל ויום הח' שלאחריו שהוא ר"ה שלהם — נזכר בד"מ וברמ"א יו"ד סו"ס קמ"ח (בדפוסים שלא שלטה יד הצענזור).

ולהעיר ד"א דתענית ט' טבת (מג' תענית בסופה) הוא דאז נולד הנ"ל (ראה מפרשים שם) — וא"כ ישנו להנ"ל גם ע"פ הלוח דבנ"י.

ויל"פ לדיעה זו — דתרי ענינים ישנם בהנ"ל: צרה לבנ"י, תוס' חיות — ותיקונם כל אחד בזמן המתאים לו.

(ממכתב ט' טבת, תשל"ה)

(י) ועפ"ז מוכן הא דאצל בניי הדרים במדינות דת ישמעאל אין מנהג זה, וראה לקמן מלקוטי הפרדס.

(** להעיר מע"ז בתחלתה — דאח"ל שגם שם כמו בכל עבירה יש הענין דהוספת חיות (ראה סהמ"צ להצ"צ מצות תשובה. ובכ"מ) ה"ז גם מע"ז דוגמא לנדוד. (***) במדינות שזוהי ספירתם.

גם יש לדייק בלשון הש"ס, כגון קיסר ופלגי קיסר: "אמאי נקט ל' קיסר" שהוא שם מלכי רומי" — ולא אמר (בלשון ה' קודש, וכלישנא דקראי) "מלך" ומשנה למלך?

ג. ואולי י"ל שאין כוונת חז"ל כפשוטו, שיהיו אז שני אנשים נפרדים שינהיגו את ישראל, דגם לפי דברי הגמרא מ"ש "ודוד עבדי נשיא להם" קאי על מלך ה' משיח (ולא דוד המלך), כי גם משיח נקרא בשם "דוד" (כנ"ל), אלא שבמלך המשיח עצמו יהיו שני גדרים, "קיסר ופלגי קיסר" (כדלקמן בארוכה).

ופירוש דברי הגמ' "עתיד הקב"ה ל' העמיד להם דוד אחר כו' והכתיב ודוד עבדי נשיא להם" הוא: במלך המשיח יהי חידוש עיקרי לגבי מלכי בית דוד (ואפילו לגבי דוד המלך עצמו), ולכן נקרא "דוד אחר", כי בענין זה אינו דומה לדוד ה' ראשון.

וע"ז מקשה הגמ' "והכתיב ודוד עבדי נשיא להם", הרי שגם לעת"ל דומה מלך המשיח לדוד הראשון (ולכן נקרא ע"ש דוד המלך)? וע"ז מתרץ, כגון קיסר ופלגי קיסר, דבמלך המשיח תהיינה שתי המעלות, ד"קיסר ופלגי קיסר": מצד החידוש שבמלכות דמלך המשיח לגבי דוד נקרא "קיסר" (והוא "דוד אחר"), ומצד מעלתו בתור "מלך מבית דוד" נקרא "פלגי קיסר".

ויש לומר, שזהו החילוק בין שני ה'

(15) תוס' ע"ז י' ב (נעתק לקמן בפנים ס"ה). רש"י ברכות נו, רע"א — וראה (ע"ד הקבלה) תורת לוי יצחק ע' רטו.

(16) גם לשון "משנה למלך" (ראה הגסמן לעיל הערה 11, 13).

(17) ל' הערוך (ערך קטר) בפ"י גמ' זו.

(18) ראה ע"ז חידושי אגדות מהר"ל סנהדרין שם.

(ג) בדברי רש"י, ודוד המלך שני לו כדכתיב נשיא להם ולא כתוב מלך, והרי מפורש בכתוב שלפניו (כנ"ל), ועבדי דוד מלך עליהם, הרי שגם דוד נקרא "מלך" (גם) לעתיד לבוא [ונפשטות, בשני הכתובים מדובר אודות אדם ("דוד") אחד].

(ד) למה יצטרך מלך המשיח ל"שני לו", משנה למלך (פלגא קיסר), שלא מצינו כן (כתוב) אצל מלכי בית דוד?

[ולכאורה לא מצינו בהלכה ענין של "משנה למלך". ולהעיר שבכהן גדול ישנו סגן כהן גדול, אבל לא מצינו כזאת במלך. מובן שיתכן שהמלך ימנה "שני לו", אבל לא מצינו בהלכה שיהי' תוקף מיוחד למשנה למלך יתר על שאר שרי המלך].

המשיח מלך רק נשיא בלבד, וכיון דיליף מן ואת דוד מלכם איכ' יהי' מלך. אבל להעיר, שסתירה זו (אם יהי' נשיא או מלך) אפשר להקשות, לכאורה, בכתובים דיחזקאל עצמם.

(9) כן הקשה בהגהות הרש"ש לסנהדרין שם. [אבל מה שהקשה למה לא הקשה ר"פ מהכתוב "ועבדי דוד מלך עליהם", י"ל כי בל' הכתוב, ודוד עבדי נשיא להם לעולם" מודגש וברור יותר דקאי במלך המשיח (משאיכ' הלשון "עבדי דוד מלך עליהם", שענין זה ה' גם בעבר).]

(10) וראה באר שבע לסנהדרין שם. (11) מלבד אחז (דהייב כח, ז) — שלא עשה הישר בעיני ה' כדודי אביו (שם, א).

אבל להעיר מבקשת היוגתו מדוד (ש"א כג, יז) "ואנכי אחי לך למשנה" (ובאברבנאל שם, "כמו שהי' בימי שאל אביו"), ואכ"מ.

(12) רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ד ה"טז.

(13) ברמב"ם שם שסגן כה"ג הוא, כמו המשנה למלך. אבל לכאורה כוונתו רק ע"ד הענין דמשנה למלך שמצינו בכלל נע"ד יוסף שהי' משנה למלך (ראה מקץ מא, מג, וכן מרדכי (מג"א בסופה), ולא מפני שעי"פ הלכה צ"ל משנה למלך.

(14) בראב"ד הל' מלכים ספ"א, דאפ"ל ע"פ תורה מלך מבית דוד ביחד עם מלך כשר ממלכי ישראל באופן ד"קיסר ופלגי קיסר", אבל לא פי' מהו גדרו של "פלגי קיסר" בהלכה.

... א) בענין ניטל — הטעם ומנהגו — כפי שהועתק ב"היום יום" יו' טבת. ב) גלפענד' שומנו ע"פ הלוח היוליאני, שהוא ע"פ חשבון תקופת שמואל [ולא ע"פ הלוח הגריגוריאני, שהוא ע"פ חשבון תקופת ר' אדא (אף שהוא מדויק יותר)], כיון שעפ"ז הוא חשבון התקופה, ברכת החמה ועוד. — אבל י"ל, שכיון שיוצא מהכלל ענין ניטל — שקביעותו לא ע"פ מנין בניי אלא ע"פ מנין או"ה, איכ' יש להתחשב עם מנין או"ה הנהוג במקום דוקא. וכן אומרים בשם כ"ק מו"ח אדמו"ר שבארצה"ב אמר לנהוג הנ"ל ע"פ מנין המדינה כאן. ג) לשמועתו שבארה"ק ת"ו אין נהגין בזה כלל (ובטח שמע זה מבר סמכא ביותר) — אם נכונה השמועה, אולי אפ"ל הטעם, שכיון שפשטה שם (מלבד תקופות קצרות, כידוע) ממשלת הישמעאלים, ותלוי בשר של מעלה, לא הי' מלכתחילה ענין לניטל שם. ובמילא אין החשש דלהוסיף חיות. ועפ"ז יומתק ג"כ הענין שבכל מדינה צ"ל ע"פ נהוג או"ה שבמדינה, כנ"ל. — ולהעיר מס' דרכי חיים ושלום ס' תתכה *.

(ממכתב כ"ס אייר תשס"ז)

במענה על מכתבו מה' שבט, בו שואל דעתי בהנוגע לענין ניטל, ומנהג ישראל שלא ללמוד בליל זה עד חצות, ואשר כן הוא גם מנהגנו. וכמובא בלוח היום יום י"ז טבת ה'תש"ג.

וכיון שלענין ביטול תורה חידוש גדול הוא, ולכן אין לך בו אלא חידושו, ולכן אין לבטל אלא לילה אחד.

וע"פ מה שכתבתי ל... נראה לי, שבכל מדינה יש לנהוג בהנ"ל ע"פ מנהג האינם יהודים שבמדינתם. ואם יש ביניהם מנהגים שונים בזה, לנהוג כהנ"ל בלילה שאז חוגגים רוב האינם יהודים ז.א. באותו הלילה שנתקבלה על רוב האינם יהודים, כי הרי ענין דאולינן בתר רובא שייך גם באינם יהודים וכמוכח בטוגיא דאולינן בתר רובא, ועוד ראיות ואכ"מ * ...

(ממכתב י"ג שבט תשי"ז)

(* ראה גם לקו"ש חס"ו ע' 554, המו"ל.

חורף

במה ששואל למנהג ישראל אשר תורה היא שבליל ניתן אין לומדים עד חצות הלילה, מה טעם בדבר. ואיך אפשרי אשר לימוד תורה יגרום לענינים בלתי מתאימים ורצוים ואשר לכן נמנעים מלימוד.

הנה לטעם הדבר יעיין בספרי טעמי המנהגים אשר רבים הם ומובאים בהם כמה טעמים בשם גדולי ישראל, וגם מנהגנו הוא כנ"ל, וכמועתק בלוח היום יום י"ז טבת ה'תש"ג ובשם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, שהוא כדי שלא להוסיף חיות, ואמר, די מתמידים וואס די אַכט שעה איז זיי נוגע בנפש, האָב איך ניט האַלט, וכבר ידוע שהוא רק עד חצות לילה.

(ב) איך אפשר שלימוד התורה יגרום לתוצאות בלתי רצויות ועוד גרוע מזה.

ישנם עוד דוגמאות לזה וגם בנגלה, וכמו לימוד רוב ענינים שבתורה בתשעה באב, לימוד רוב עניני התורה ע"י אבל, ר"ל, לימוד התורה ע"י שעליו נאמר ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי. וראה ג"כ הלכות ת"ת לרבנו הזקן פרק ד' סעיף ג' ובקריא.

(ממכתב י"ב שבט, תשי"ז)

(* ראה לקוטי ח"י ע' 319. חס"י ע' 554. המו"ל.)

כתובים, ועבדי דוד מלך עליהם. . . ודוד עבדי נשיא להם, דשני התוארים „מלך“ ו„נשיא“, הם שני הענינים ד, קיסר ופלגי קיסר¹⁹ שיהיו במלך המשיח. וזהו שנאמר „ודוד עבדי נשיא להם לעולם“, דאע"פ שגדלה מעלת המלך על מעלת הנשיא (כהחילוק בין קיסר ופלגי קיסר), מ"מ אין הנשיאות בטלה לגבי מעלת המלכות, ואדרבה, דוקא גבי „נשיא“ נאמר „ודוד עבדי נשיא להם לעולם“ (כדלקמן סעיף ה).

ובזה יש לבאר השינוי בין שני הכתובים – „ועבדי דוד“ או „ודוד עבדי“ – בפ"סוק הא' המדבר במעלת המלך המשיח ב"תור „קיסר“ (מלך), שבוה אינו מתייחס ל"דוד הראשון [ורק שנקרא בשמו „דוד“, „דוד אחר“], אומר הכתוב „ועבדי דוד“, שבלשון זו ההדגשה הרי היא על „עבדי“ (אלא שה"עבד" נקרא בשם „דוד“, והיינו לפי שמעלה זו באה בו (לא מפני שהוא „דוד“, אלא) להיותו „עבדי“: משא"כ מעלת מלך המשיח בתור „נשיא“ מתייחסת לדוד המלך²⁰, ולכן נאמר „ודוד עבדי נשיא להם“.

ועפ"ז יש ליישב מ"ש רש"י „ודוד המלך שני לו כדכתיב נשיא להם ולא כתוב מלך“, אע"פ שמפורש „ועבדי דוד מלך עליהם“ – שהרי שני הענינים ד, קיסר ופלגי קיסר (מלך ונשיא) יהיו באותו אדם, מלך המשיח: אלא שהפסוק הא' קאי במעלת המשיח בתור „קיסר“, „מלך“ (ובזה אינו מתייחס לדוד המלך כנ"ל), והכתוב „ודוד עבדי נשיא להם“ קאי במעלתו בתור „פלגי קיסר“, „כדכתיב נשיא להם ולא כתוב מלך“.

19) וכ"כ בפ"י מהר"ז לאיכ"ר שם. צפ"ע עה"ת וחי מט. ט.
19*) ובפרט ע"פ הנ"ל (הערה 6) שנשמת דוד המלך תחלש במלך המשיח.

ד. הסברת הענין:

בהגדרת תפקידו ופעולתו של מלך המשיח מבאר הרמב"ם שני ענינים:

(א) „יכוף כל ישראל“ לילך בדרך ה"תורה והמצוה, „ילחם מלחמות ה'", יבנה בית המקדש ויקבץ נדחי ישראל ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה'²¹ [וכן אחר „שתתישב ממלכתו ויתקבצו אליו כל ישראל יתייחסו כולם על פיו ברוח הקודש שתנוח עליה“] – וזהו ענינו של מלך ישראל בכלל, וכמ"ש הרמב"ם²² שכל מלך „תהי' מגמתו ומחשבתו להרים דת האמת ולמלאות העולם צדק ולשבור זרוע הרשעים ולהלחם מלחמות ה' שאין ממ"ליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות“.

(ב) „אותו המלך שיעמוד מזרע דוד בעל חכמה יהי' יתר משלמה ונביא גדול כו' ולפיכך ילמד כל העם ויורה אותם דרך ה' ויבואו כל הגוים לשומעו כו'“²³, ועל ידו „תרבה הדעה והחכמה והאמת שנאמרה כי מלאה הארץ דעה את ה'“²⁴, שמדבריו אלה מובן, דזה ש„באותו הזמן כו' יהי' עסק כל העולם . . . לדעת את ה' בלבד . . . יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כו' מלאה“²⁵ הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים“²⁶, כל זה יהי' על ידי מלך המשיח, שהוא „ילמד כל העם“²⁷.

ויש לומר, שעל שם ענין זה ייקרא

(20) ה"ל מלכים ספ"א.

(21) שם פ"ב ה"ג.

(22) שם ספ"ד.

(23) ה"ל תשובה פ"ט ה"ב.

(24) ישע"י י"א, ט.

(25) ל' הרמב"ם ה"ל מלכים ספ"ב.

(26) ראה גם לקוטי צו"ח, א"ב. שער האמונה פנ"ו ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך פ"ג (מאמרי אדה"ז – נביאים ע' ד). ועוד.

(שבדורנו), „כמוך כפרעה“³, (פרעה דקדושה) ד„אתפריעו ואתגליין מיני כל נהורין“.

(משיחות ש"פ ויגש, ד' טבת תשנ"ב)

(3) פרשתנו מד, יח.

(4) זח"א ר"א.

משיח בשם „נשיא“, ע"ד שמצינו בלשון חכמים, שראש הסנהדרין „הוא שקורין אותו החכמים נשיא בכל מקום והוא העומד תחת משה רבינו“²⁷, ועד"ז יש לומר, שזה שמשיח נקרא „נשיא“ הוא לפי שהוא „ילמד כל העם ויורה אותם דרך ה'“²⁸.

ועפ"ז יש לבאר השינוי בלשון הכתוב, „מלך עליהם“ ו„נשיא להם“: הנהגת המלך כה היא בדרך רוממות מהעם, שהמלך צ"ל מרומם ונבדל מן העם, וזהו „מלך עליהם“, שהוא ממעל להם: משא"כ השפעת הנשיא, ללמד את העם ולהורות להם דרך ה', היא בדרך קירוב אליהם, שמשדל שהעם יבין ויקלוט את דבריו, ולכן עם היות שמצד גדלותו נקרא „נשיא“ (מלשון התנשאות), הרי תיאור יחסו אל העם הוא

(27) ל' הרמב"ם הל' סנהדרין פ"א ה"ג. — וראה בארוכה בכ"ז לקו"ש ח"ט ע' 166 ואילך. וראה גם לקו"ש חכ"ג ע' 192 ואילך (והערה 55 שם).

(28) ויש לומר, שזהו גם כפל הלשון „ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהי לכולם“ — ראה תו"א מקץ (לג, ד) בההפ"ש בין ז' רועים וח' נסיכי אדם (סוכה נב, ב), דרועים „היא המשכה בבחי' פנימית“. ראשי אלפי ישראל המלמדים אותם תורה (משא"כ נסיכי אדם היא המשכה בבחי' מקיף, ע"ש). ועפ"ז מובן מה שנשיאות מלך המשיח מתייחסת לדוד המלך (כנ"ל ס"ג), כי דוד נמנה (סוכה שם) בין הרועים, וזהו ע"ד ענין ה„נשיא“... וראה הק' דמת הרמב"ם לס' היד (ובכס"מ שם). פיה"מ אבות פ"ד מ"ג.

(*) וצ"ע, שהרי לכאורה עיקר ענינו של דוד הוא המלכות. ואולי י"ל ע"פ המבואר בסהמ"צ להצ"צ שם פ"ב, דבדוד האירה גם „החכמה שבמדת המלכות“ (משא"כ „בכל המלכים שאחריו“). כמו הרועה מנהל עדרו כו"ו. ע"ש באורך.

(**) ואף שמשיח לא נמנה בסוכה שם בין הרועים (אלא בין הנסיכים) — ראה תו"א שם (לד, ריש ע"ב) דבמשיח יש ב' הבחין (וראה סהמ"צ להצ"צ שם פ"ג וכן מאמרי אדמו"ר שם) שמשיח יהי רב ומלך, ומה שנימנה בגמ' שם רק בין הנסיכים, י"ל לפי שזהו העיקר בו. ודוחק.

„(נשיא) להם“, כי השפעתו בתור נשיא היא באופן של קירוב.

[ולכן מעלת הנשיא נק' (בגמ') „פלג קיסר“, כיון שאין השפעת הנשיא באופן של רוממות כמלך (קיסר)].

ה. והנה יש חילוק עיקרי בין שני ענינים הנ"ל:

פעולתו של מלך המשיח בענין הא', הנהגת המלכות שלו, היא בדרך חידוש, שלא ע"פ טבע. כי על ידו יהי חידוש עיקרי בכל העולם כולו, וכמבואר בארוכה ברמב"ם שם²⁹ ש„יתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד“, ש„יחזרו כולם לדת האמת ולא יגזלו ולא ישחיתו“²⁹, עד ש„באותו הזמן לא יהי שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות כו' ולא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה'“²⁵. כלומר, אע"פ שפסק הרמב"ם³⁰ שלא „יבטל דבר ממנהגו של עולם“ ולא „יהי שם חידוש במעשה בראשית אלא עולם כמנהגו נוהג“, מ"מ, זהו שלא יתבטלו חוקי טבע הבריאה, אבל מובן שזה שכל העולם כולו יעבוד את ה' ביחד ולא תהיינה מלחמות כו' ועסקם יהי לדעת את ה' בלבד, ה"ז חידוש בהנהגת העולם, שלא מצינו כזאת מעולם³¹.

משא"כ השפעתו בתור נשיא, זה שמשיח „ילמד כל העם ויורה אותם דרך ה'“, אף שנכלל בזה גם „דברים הסתומים כו"ו“³⁰ (כנ"ל), מ"מ אין זה חידוש ממש, כי

(29) הל' מלכים רפ"ב.

(30) ובפרט ע"פ משנית במ"א (לקו"ש חכ"ז ע' 198 ואילך) שגם להרמב"ם תהיינה ב' תקופות בימיהם, ומ"ש עולם כמנהגו נוהג הוא רק בנוגע לתקופה הא', וראה סה"ש תנשיא ח"א („הדרן על הרמב"ם“, ע' 107 ואילך) דמ"ש הרמב"ם בסוף הל' מלכים „ובאותו הזמן כו"ו“ קאי בתקופה זו כשהי' שינוי במנהגו של עולם. ע"ש.

(31) וראה קה"ר (פ"א ח) „תורה... בעוה"ז הב"ל היא לפני תורתו של משיח“. — וראה הערה 32.

בתורה אי אפשר להיות חידוש (אמיתי), כפסק הרמב"ם³¹ שתורה הזאת, אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת³².

ויש לומר, שדבר זה נרמז בלשון ה' גמרא „קיסר ופלגי קיסר“:

מבואר בתוס' בשורש שם „קיסר“ שהוא על שם מלך רומי אחד „שמתה אמו בלדתה ונבקעת בטנה ומצאוהו חי... ונקרא קיסר בלשון רומי והוא לשון כרות בעברי [היינו לידה באופן ד' יוצא דופן] ועל שמו נקראו כל המלכים שלאחריו „קיסר“.

וזהו הרמז בכך שמשח נקרא בשם „קיסר“ – מלך שנולד באופן של „יוצא דופן“, שלא כפי הטבע שהטביע הקב"ה סדר של לידה (דרך הרחם) – להורות, שמלכותו של מלך המשיח (פעולתו בעולם³³) תהי' באופן של חידוש, שלא כפי טבע העולם, „יוצא דופן“ למעליותא (מש"א) כ"כ זה שמשח הוא „נשיא“, אין בו חידוש (כ"כ) ומצד זה הוא רק בגדר „פלגי קיסר“³⁴.

31) ה' יסודי התורה רפ"ט. וכ"ה גם בה' מלכים ספריא (בהלכות משיח) בדפוסים שלא שלטה בהן בקורת.

32) ואף ש, תורה חדשה מאתי תצא, חידוש תורה כו" (ויק' פ"ג, ג) הרי ידוע שכ"ז נכלל בתורה שהייתה בפעם הראשונה, כי מית לא יהי עוד פעם (המשך תוס' ריש ע' כג. ועוד), והוא רק גילוי ההעלם. ולהעיר, שגם בזה מדייק „מאתי תצא“, ואינה פעולתו של מלך המשיח (אף שהי' על ידו – ראה י"ש ישע' רמז תכט). ואכ"מ.

33) ע"ז י, ב.

34) גם ע"פ תורה, שלכן יוצא דופן אינו בכור (בכורות מז, ב) ועוד.

35) וי"ל שזהו הטעם שנקט ל' רומי דוקא, כי עיקר הפעולה באופן של חידוש („יוצא דופן“ – מעליותא) הוא בנגוע לאוה"ע.

36) נוסף על פשוט הענין, שדרגת הרוממות הנשיא אינה כרוממות המלך (כ"ל סוס"ד).

אבל, אע"פ שעיקר החידוש של מלך המשיח הוא בענין המלכות, מ"מ, יש עליו בענין הנשיאות על ענין המלכות.

ובפשטות: הצורך בענין המלוכה הוא (כנ"ל מרמב"ם) כדי „להרים דת האמת ולמלאות העולם צדק ולשבור זרוע ה' רשעים ולהלחם מלחמות ה'“, ומזה מובן, דלאחרי שמשח „יתקן את העולם כולו לעבוד את ה' בחד", „ולא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד", הרי אין צורך (כ"כ) בפעולת משיח בתור מלך³⁷, ועיקר תפקידו של מלך המשיח יהי' ללמד את העם ולהורותם דרך ה'.

וזהו גם הטעם שדוקא אצל ענין ה' נשיאות נאמר „ודוד עבדי נשיא להם לעד“ ל"ס, כי עיקר ענין הנצחיות של מלכות משיח אינו בפעולת הנהגת המלכות שלו, אלא בהשפעתו בתור נשיא³⁸, שהוא „ללמד כל העם ויורה אותם דרך ה'“³⁹.

(משיחות אחש"פ, תשמ"ח:

ד"ה ועבדי דוד (הב') תשמ"ב)

לקו"ש חל"ה ע' 206

36) וכשהשאלה בסהמ"צ להציג שם פ"ג (מאמרי אדה"ז שם ע' ב). וע"ש ע"ד החסידות שענין המלוכה של משיח אז אינה הנהגת המלכות כפשוטה, אלא המשכה בבחי' מקיף. ע"ש.

37) ראה גם צפני הנ"ל הערה 19.

38) ולהעיר מפי הערוך (ערך קסר), דודו בן ישי הוא המלך (קסר), ודוד אחר שני לוי (וראה באר שבע לסנהדרין שם). ועפ"י, מ"ש „ודוד עבדי נשיא גוי" היינו ענין ד' „קיסר“. וכן פ"י בחזקת מהר"ל סנהדרין שם (משא"כ בנצח ישראל ספ"מ כ' כפרשי"י).

ומובן ע"פ המבואר בפנים המעלה שב, נשיא להם לעולם" על „מלך עליהם“ – ד, נשיא" היא השפעת התורה, היינו בענינים הפנימיים (וראה נצח ישראל שם, דמשיח (קיסר) „יהי מנהיג בדברים האלקיים לגמרי“, ומלך – הפעולה בעולם, בענינים חיצוניים. ואכ"מ.

נב.

ווי גערעדט און מעורר געווען כמה פעמים לאחרונה – אַז לויט דער הודעה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, האָט מען שוין פאַרענדיקט אַלע הכנות צו דער גאולה, און איצטער דאַרף מען נאָר ממשיך זיין די גאולה בפועל אין גשמיות וחומריות העולם (חומריות וואָס ווערט איבערגעמאַכט אויף גשמיות), בגלוי לעיני בשר.

... היינט דאַרף מען נאָר אויפגעפּענען די אויגן, וועט מען זען ווי די גאַנצע וועלט מאָנט אַז יעדער איד זאָל שוין שטיין אין דעם מעמד ומצב פון גאולה האמיתית והשלימה.

ויש לומר, אַז דאָס גופא איז דער טעם פאַרוואָס מ'זעט היינט ווי אידן קענען שטיין בעיני היהודים מיטן גאַנצן תוקף און בעה"ב ישישקייט אויך אויף אוה"ע – ואין הדבר תלוי אלא ברצונם – וואָרום היות, אַז מ'שטייט גלייך פאַר דער גאולה, ווען עס וועט נתגלה ווערן בפועל ווי „ודוד עבדי נשיא להם לעולם", וידעו הגוים כי אני ה' – דעריבער שפיגלט זיך עס אַפּ בפועל אין דעם מצב פון אונזער דור, אַלס הכנה וואָס פירט גלייך אַריין צו דער גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ולהוסיף, אַז דאָס איז אויך מרומז אין „ויגש אליו יהודה", אַז צוזאַמען מיט דעם סיוע פון דער תוקף העבודה פון יוסף שבדורנו – כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, האָט מען אויך דעם „ויגש אליו יהודה", משיח שיבוא בקרוב ממש, „ודוד עבדי נשיא להם לעולם", וועלכער קומט בסיוע ונתנית כח פון יוסף

1) יחזקאל לז, כה.

2) שם, כח.